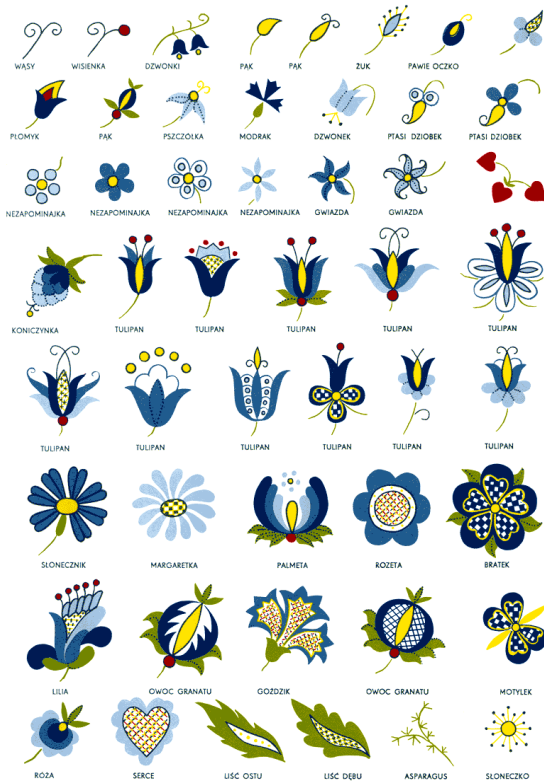

Haft Kaszubski

Tradycja haftu, czyli ozdabiania tkaniny poprzez naszywanie na nią różnokolorowych nitek, znana jest w Polsce od stuleci. Na Kaszubach, tradycja ta wywodzi się z Żukowa i zapoczątkowana została przez siostry norbertanki. Początkowo wszelkie wyszywane motywy były jednobarwne, zdobione srebrnymi bądź złotymi nićmi. Siostry szczególnie upodobały sobie zdobienie czepców oraz szat liturgicznych.

Kolorystyka i motywy haftu kaszubskiego

ELEMENTY HAFTU KASZUBSKIEGO

Tradycyjny haft kaszubski jest siedmiobarwny. Składa się on z kolorów:

chabrowego, oznaczającego piękne kaszubskie jeziora, niebieskiego - kaszubskie niebo, granatowego - głębię morza, żółtego - słońce i zboża dojrzewające na kaszubskich polach, zielonego - kaszubskie lasy, czerwonego – krew, którą każdy Kaszub gotów jest przelać w obronie swojej ziemi i czarnego jak ziemia na polu czekająca na zasiew.

W hafcie kaszubskim dominują motywy i kompozycje roślinne. Najpopularniejsze z nich to zaczerpnięte z okolicznej przyrody: bratki, chabry, dzwonki, koniczynki, margaretki, niezapominajki, słoneczniki i róże. Haft nie oparł się jednak wpływowi obcym co zauważyć można w motywach takich jak: granat, palmeta, tulipany czy akanty, stosowanych przede wszystkim w klasztorach. W wielu kompozycjach haftu kaszubskiego, wiodącym elementem jest „drzewo życia”, którego gałęzie, nie mają prawa się krzyżować, nakładać i przeplatać, bo życie człowieka powinno być proste i przejrzyste.

Haft współczesny

Prekursorami współczesnego haftu kaszubskiego byli Izydor i Teodora Gulgowscy, mieszkający we Wdzydzach Kiszewskich. Izydor Gulgowski, z zawodu nauczyciel, z zamiłowania kolekcjoner materiałów etnograficznych. Z przedmiotów zgromadzonych przez męża często korzystała jego żona – Teodora. Motywy zdobiące wzorzyste skrzynie, krzesła czy ceramikę, przenosiła na płótno tworząc własne kompozycje. Wkrótce wyszywane przez nią motywy, stały się na tyle popularne, że zdecydowała się zorganizować kurs hafciarski dla miejscowych dziewcząt. W hafciarstwie widziała dla nich szansę na godziwy zarobek. Zgromadziła wokół siebie ponad sto kobiet. Ponieważ każda sztuka, także ludowa, ulega wpływom zewnętrznym, więc i wdzydzkie hafciarstwo ewoluowało. Nowe ośrodki, powstające na Kaszubach, zaczęły tworzyć na podstawie istniejącego wzornictwa, swoje własne, które pozwoliło na rozróżnienie poszczególnych szkół haftu kaszubskiego.

Krótki opis szkół haftu kaszubskiego

Szkoła żukowska

Wywodzi się ona z Żukowa i zapoczątkowana została przez siostry norbertanki już w XIII w. Cechą charakterystyczną tej szkoły haftu jest przewaga koloru niebieskiego oraz jego odcieni, najczęściej łączonych z barwą żółtą. Prawie w ogóle nie ma w nim barwy czerwonej, używanej wyłącznie do haftowania motywu wisienek. W szkole tej dominują elementy roślinne, takie jak: róża, margaretka, bratek, lilia, tulipan, słonecznik, asparagus, owoc granatu, palmeta, ale można tu wyróżnić także motywy rozety, serca czy słoneczka.

Szkoła wdzydzka

Teodora Gulgowska, założycielka szkoły wdzydzkiej, nie ograniczała się żadnymi regułami kolorystycznymi. Równocześnie z kompozycjami jednobarwnymi, tworzyła też hafty w dziesięciu różnych kolorach, wzbogacając tym samym tradycyjną paletę barw o kolory: fioletowy, różowy, morelowy, a nawet brązowy. Większość elementów – oprócz serca, koszyczków, wazonów w kratę i trójkąćków – to motywy roślinne. Przeważają w nich tulipany, róże, koniczynki, wisienki, liście, odmiany granatu,

palmeta, rozeta oraz gwiazda morską.

Szkoła pucka

Na wzornictwo haftów szkoły puckiej ogromny wpływ miała bliskość morza. Dominują w niej wszelkie odmiany barwy niebieskiej. Prócz tradycyjnych motywów kaszubskich odnaleźć tu można nadmorskie fale, sieci, gwiazdy morskie, a także mikołajek nadmorski.

Szkoła wejherowska

Założycielki wejherowskiej szkoły haftu, Franciszka Majkowska i Anna Konkol, chciały aby wyróżniała się ona spośród innych szkół. Wprowadziły więc do niej nowe motywy: liście borówek i pokrzywy, aster, bez, chryzantemę, dalię i groszek. Haft szkoły wejherowskiej wydaje się być najbardziej barwny ze wszystkich szkół, ponieważ zgodnie z założeniem Anny Konkol „wszystkich kolorów w hafcie

wejherowskim powinno być po równo”.

Szkoła borowiacka

Haft borowiacki powstał na podwalinach wdzydzkiego haftu Teodory Gulgowskiej. Uczennice nowej szkoły chciały jednak, aby nowa szkoła wyróżniała się od już istniejących. W rezultacie zdecydowano się na haft Honoraty Bloch w kolorach,

jak nazywa je sama autorka „złotej jesieni”. Dominują tu stonowane odcienie kilku kolorów: brązowego, pomarańczowego, żółtego i oliwkowego. Unikatową cechą szkoły borowiackiej jest krzyżowanie haftowanych w niej gałązek, które ma na celu dokładniejsze odwzorowanie przyrody, w której gałęzie naturalnie się splatają.

Szkoła tucholska

Hafty szkoły tucholskiej wykonywane są w tonacji złotej i bursztynowej. Helena Grabkowska, założycielka tej szkoły „stosuje co najmniej jedenaście odcieni kolorów złota i bursztynu... Komponuje w oparciu o stary, przedwojenny album z lat dwudziestych, będący kiedyś własnością krewnych Gulgowskich z Wdzydz Kiszewskich, z albumu czerpie dziś już zapomniane motywy, takie jak: róg obfitości czy kwiat storczyka”.

Szkoła chojnicka

Szkoła ta oparła się na tradycyjnej szkole żukowskiej. W haftach odnaleźć można dużo koloru niebieskiego, kosztem barwy czerwonej, której poza drobnymi wisienkami nie ma prawie wcale. Szkoła chojnicka wyróżnia się przede wszystkim drobnymi, delikatnymi wzorami, subtelnymi kompozycjami i charakterystycznymi dla tej szkoły drobnymi, okrągłymi, dzielonymi listkami, wyszywanymi nicią o kolorze zgniłej zieleni.

Szkoła słupska

Założyciele tej szkoły, chcąc odróżnić ją od innych, przenieśli na płótno motywy zdobnicze występujące na starych meblach, sprzętach gospodarstwa domowego, zabudowaniach wiejskich i ceramice. Ornamentyka haftu słupskiego jest skromniejsza niż innych kaszubskich haftów. Dominują w niej: tulipany, niezapominajki, piwonie, pączki kwiatów, drobne, postrzępione listki. Rzadziej spotkać można tu palmetę i gwiazdę morską. Szkoła słupska charakteryzuje się także ośmiobarwną kolorystyką, przeniesioną z wzorów malowanych na ceramice. Są to: cztery odcienie niebieskiego, dwa zielonego, brąz i żółć.

Szkoła bytowska

Prekursorką haftu bytowskiego jest Inga Mach. Hafty przez nią wykonywane, różnią się od tradycyjnych haftów kaszubskich. Przede wszystkim odchodzi się w nich od symetryczności, stawiając na naturalność wyszywanych przez nią motywów. Elementy wchodzące w skład ornamentyki haftu z Bytowa to motywy roślinne, które znaleźć można na kaszubskiej łące, w ogrodzie i lesie.

Przygotowane na podstawie: „Haft kaszubski i hafty z Pomorza”, Iwona Joć, Edmund Szymikowski, Wydawnictwo Region, Gdynia 2010.